

มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ
Occupational Standard and Professional Qualifications

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน

จัดทำโดย สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)

1. ชื่อมาตรฐานอาชีพ

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน

2. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐาน

N/A

3. ทะเบียนอ้างอิง (Imprint)

N/A

4. ข้อมูลเบื้องต้น

เมื่อก้าวถึง ศิลปกรรมไทย เป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดความรู้ ผ่านทักษะและประสบการณ์จนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางความงามเฉพาะด้าน มีคุณค่าที่แสดงถึงอารยธรรมของไทย ความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ และภูมิปัญญา ที่ชนชาติไทยได้คัดสรรและเรียนรู้ที่จะประดิษฐ์คิดค้นกรรมวิธี ขั้นตอน ที่ทำให้งานช่างศิลปกรรมเหล่านั้นได้รับยกย่องให้เป็นงานศิลป์แผ่นดิน โดยงานศิลป์แผ่นดินนั้นเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ ประเพณี และยังได้รับการอุปถัมภ์จากหน่วยงานของรัฐเสมอมา งานศิลปกรรมไทยจึงยังคงถือปฏิบัติเป็นอาชีพที่ได้รับการสืบทอดเรื่อยมา

ปัจจุบันการนำต้นทุนจากมรดกทางวัฒนธรรมมาเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป งานศิลป์แผ่นดินหรืองานหัตถศิลป์ระดับสูงกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ระลึก เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันในสถานประกอบการ สร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้คุณค่าของผลงานเหล่านั้นไม่เพียงเป็นเครื่องยืนยันความสามารถของงานช่างไทยเท่านั้น ยังเป็นเครื่องสะท้อนถึงความต้องการของตลาดแรงงานที่ยังคงมีกำลังการผลิต มีตลาดรองรับ และเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นไทยได้อีกด้วย

กลุ่มงานช่าง 5 กลุ่ม ที่มีผู้ให้ความสนใจ และเป็นกำลังหลักในการเผยแพร่ทักษะฝีมือของศิลปะไทยในปัจจุบัน อีกทั้งยังต้องการได้รับการผลักดันและสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงานรัฐ ในการที่จะสร้างเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการฝึกอบรมและทดสอบสมรรถนะวิชาชีพ ได้แก่ ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างรัก ช่างหัวโขน ช่างพัสดราภรณ์

ช่างเขียน เป็นงานช่างที่มีความสำคัญต่องานช่างทุกกลุ่ม ผู้ที่มีทักษะขั้นสูงในงานช่างเขียนจะสามารถสร้างสรรค์งานประเภทอื่น ๆ ได้อย่างงดงาม ถูกต้อง และมีมาตรฐาน ช่างเขียนนั้นหมายรวมถึงผู้วาดลวดลาย ออกแบบลวดลาย เขียนสีด้วยพู่กัน

ช่างปั้น เป็นช่างที่มีส่วนสำคัญในการตกแต่งงานสถาปัตยกรรม การซ่อมแซมบูรณะอาคาร ศาสนสถานที่มีการใช้ปูนปั้นเป็นส่วนประกอบ ทั้งที่เป็นการปั้นปูนสด และปูนสำเร็จรูป ผู้ที่จะสามารถมีความชำนาญในด้านทักษะทางประติมากรรมแล้วยังต้องมีความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของวัสดุ ส่วนประกอบ ส่วนผสม และการใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงานด้วย

ช่างรัก เป็นช่างที่มีความรู้ด้านการนำยารักษามาใช้เป็นส่วนประกอบในการสร้างสรรค์งานศิลปะไทยได้แก่ งานลายรดน้ำ งานประดับมุก งานประดับกระจก เครื่องเงิน ตลอดจนการปิดทอง รักคือวัสดุสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้ผลงานสร้างสรรค์ตามประเภทต่าง ๆ นี้เกิดความงดงามขึ้นด้วยกรรมวิธีที่แตกต่างออกไปอีก งานรักจึงเป็นที่ต้องการของแวดวงศิลปะไทยอย่างมาก จึงเกิดหลักสูตรที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่มีความสนใจได้เรียนรู้ และการรับรองความสามารถ เช่น หลักสูตรเครื่องเงิน 800 ชั่วโมง โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โครงการฝึกอบรมความรู้ด้านศิลปกรรมของช่างสิบหมู่ที่เปิดสอนให้แก่บุคคลทั่วไปจำนวนจำกัด ปีละ 1 ครั้ง เป็นต้น

ช่างหัวโขน เป็นงานหัตถศิลป์ระดับสูงที่ผู้ที่จะสามารถทำหัวโขนได้นั้นจะต้องมีความเข้าใจในขนบ และมีความเข้าใจในกระบวนการสร้างสรรค์ ตลอดจนการแก้ไขปัญหา แต่เดิมนั้นหัวโขนสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงโขน ผู้เล่นมักมีความสัมพันธ์กับช่างผู้ทำเพื่อปรับลดขนาดของหัวโขนให้มีความพอดีสำหรับใช้ในการแสดง ปัจจุบันหัวโขนเป็นตัวแทนของมรดกทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ความต้องการหัวโขนมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ในการประกอบพิธีไหว้ครูต่าง ๆ มีการนำหัวโขนมาประกอบพิธีด้วย เช่นนี้แล้วช่างหัวโขนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ในปี พ.ศ. 2561 องค์กรยูเนสโกประกาศให้โขนเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติรายการแรกของประเทศไทย จึงเกิดการสำรวจกลุ่ม คณะ ที่ยังคงมีการจัดแสดงโขน

เป็นการรวบรวมเครือข่ายที่ทำให้ช่างทำหัวโขนมีโอกาสในการเผยแพร่ผลงานได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นจากเดิมที่อาจมีการเผยแพร่เฉพาะคนรู้จักเท่านั้น

ช่างพัสดราภรณ์ เป็นงานช่างที่เป็นส่วนประกอบหลักประการหนึ่งในการแสดงโขน พัสดราภรณ์คือเครื่องโขน ประกอบด้วย ชุดการแสดง และหมายรวมถึงชุดละครที่ต้องใช้ทักษะด้านการตัดเย็บและการปักด้วยวัสดุต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความงาม และยังคงขนบของลวดลายบางประการไว้ อย่างไรก็ตามกลุ่มช่างปักผ้าเครื่องโขน ละครนี้มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากราคาของวัสดุค่อนข้างสูง เพราะเป็นวัสดุนำเข้าจากต่างประเทศ ชุดมีอายุการใช้งานนาน ในด้านการสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มช่างใหม่ ๆ เขารับการถ่ายทอดและสืบสานความรู้เป็นไปด้วยความยากลำบาก หากมีการสนับสนุนด้านการแสดงโขนละครมากขึ้นก็ย่อมส่งผลให้กลุ่มช่างพัสดราภรณ์มีงานมากขึ้นได้

การสร้างแรงจูงใจในการสงวนรักษาองค์ความรู้ด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชนจะสามารถทำให้ชุมชนที่มีวิถีของการปักผ้าเครื่องโขน ละครเหล่านี้มีความเข้มแข็ง และถ่ายทอดทักษะที่สั่งสมอยู่กับตัวนั้นให้เป็นชุดองค์ความรู้ในการฝึกทักษะวิชาชีพได้ต่อไป

งานช่างศิลป์แผ่นดิน มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ เป็นการส่งเสริมการสำนึกในคุณค่าของ ภูมิปัญญาและความพัฒนาทางด้านงานศิลปวัฒนธรรม กลุ่มช่างรุ่นใหม่ที่มีความสนใจฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ แมว่าไม่ได้อยู่ในระบบของสถานศึกษาก็สามารถได้รับการยกย่อง และมีเครื่องยืนยันความสามารถด้วยการฝึกอบรมและทดสอบสมรรถนะวิชาชีพเพื่อเป็นการรับรองความสามารถ และเพิ่มโอกาสการแข่งขันที่สามารถยกระดับสู่สากลได้ในกลุ่มประเทศที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับไทย จะมีกลุ่มงานช่างต่าง ๆ ที่ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมออกจำหน่าย หากช่างไทยมีทักษะฝีมือที่มีคุณภาพสูง

ผ่านการรับรอง จะเป็นฐานให้กลุ่มงานช่างศิลป์แผ่นดินเป็นที่รับรู้และต้องการของนานาชาติ

5. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐานในแต่ละครั้ง

N/A

6. ครั้งที่

ครั้งที่ 1

7. คุณวุฒิวิชาชีพที่ครอบคลุม (Professional Qualifications included)

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน

สาขางานศิลป์แผ่นดิน

อาชีพช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย ระดับ 5

8. คุณวุฒิวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง (Related Professional Qualifications)

N/A

9. หน่วยสมรรถนะทั้งหมดในมาตรฐานอาชีพ (List of All Units of Competence within this Occupational Standards)

รหัสหน่วยสมรรถนะ	เนื้อหา
01521	ปักเดินเส้นตรงบนลวดลายในงานพัสดราภรณ์
01522	ปักลวดลายธรรมชาติในงานพัสดราภรณ์
01523	ปักลายกระจัง

10. ระดับคุณวุฒิ

10.1 สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน อาชีพช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย ระดับ 5

คุณลักษณะของผลการเรียนรู้ (Characteristics of Outcomes)

เป็นหน่วยสมรรถนะที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานปัก จัดเตรียมเสด็จ คัดลอกและวางแบบทาบลายบนผ้า กรึงลายบนเสด็จ ปักเดินเส้นต่างๆ ปักลวดลายธรรมชาติ และปักลายกระจังในงานพัสดราภรณ์ได้

การเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพ (Qualification Pathways)

ที่เข้าสู่คุณวุฒิวิชาชีพ อาชีพช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย ระดับ 5 ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีอายุไม่น้อยกว่า 18 ปีบริบูรณ์
2. สอบผ่านการประเมินคุณวุฒิวิชาชีพ อาชีพ ช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย ระดับ 4 และทำงานในระดับระดับนั้นไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือ
3. มีประสบการณ์ในงานช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย ไม่น้อยกว่า 2 ปี
4. ผ่านเกณฑ์คุณสมบัติด้านวิชาชีพ (Professional Profile) รวมกับการสอบสัมภาษณ์ และการสอบสาธิตการปฏิบัติงานสำหรับหน่วยสมรรถนะในระดับนี้จำนวน 3 หน่วย

หลักเกณฑ์การต่ออายุหนังสือรับรองมาตรฐานอาชีพ

N/A

กลุ่มบุคคลในอาชีพ (Target Group)

ผู้ที่ปฏิบัติงานในอาชีพช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย

หน่วยสมรรถนะ (หน่วยสมรรถนะทั้งหมดของคุณวุฒิมัธยมศึกษาปีที่)

01521 บั๊กเดินเส้นตรงบนลวดลายในงานพัสดรรณ

01522 บั๊กลวดลายธรรมชาติในงานพัสดรรณ

01523 บั๊กลายกระจัง

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่

1. ตารางแสดงหน้าที่ 1

ประกาศใช้ ณ 21/07/2565

ตาราง 1 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY PURPOSE , KEY ROLES , KEY FUNCTION

ความมุ่งหมายหลัก Key Purpose	บทบาทหลัก Key Roles		หน้าที่หลัก Key Function	
	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
อนูรักษ์ สืบสานและพัฒนาศิลปปะประจำชาติเพื่อเศรษฐกิจสร างสรรค์	01	การอนูรักษ์ศิลปปะประจำชาติ	015	งานช่างพัสดรรณแบบศิลปะไทย

คำอธิบาย ตารางแผนผังแสดงหน้าที่เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานเพื่อให้ได้หน้าที่หลัก (Key Function)

2. ตารางแสดงหน้าที่ 1 (ต่อ)

ประกาศใช้ ณ 21/07/2565

ตาราง 2 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY FUNCTION , UNIT OF COMPETENCE , ELEMENT OF COMPETENCE

หน้าที่หลัก Key Function		หน่วยสมรรถนะ Unit of Competence		หน่วยสมรรถนะย่อย Element of Competence	
รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
015	งานช่างอุตสาหกรรมแบบศิลปะไทย	01521	ปักเดินเส้นตรงบนลวดลายในงานอุตสาหกรรม	015211	ตัดดินเตรียมปักในงานอุตสาหกรรม
				015212	ปักเลื่อม และดินแบบต่างๆเดินเป็นเส้นตรง
				015213	ปักเดินเกลียวเดินเป็นเส้นตรง และเส้นวงกลม
				015214	ปักหมุนถมดินตามลายเส้น
		01522	ปักลวดลายธรรมชาติในงานอุตสาหกรรม	015221	ปักลายทักซิมาวัตร
				015222	ปักเกลียวหมุนเข็กลายเกลียวก้านขดพรรณพฤกษา
				015223	ปักลายใบไม้
		01523	ปักลายกระจัง	015231	ปักดินข้อมกำหนดลายกระจัง
				015232	ถมดินในลวดลายกระจัง
				015233	ปักหมุนลวดลายหมุน ในลวดลายกระจัง
				015234	ปักลวดลายบริเวณกรอบลาย

คำอธิบาย

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่ (ต่อ) เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานหลังจากได้หน้าที่หลัก (Key Function) เพื่อให้ได้ หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) และหน่วยสมรรถนะย่อย (Element of Competence)

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 01521
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ ปักเดินเส้นตรงบนลวดลายในงานพัสดุกรรม
3. ทบทวนครั้งที่ N/A
4. สร้างใหม่ ปรับปรุง

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

ช่างพัสดุกรรม TSCO 7332.40 ช่างปักผ้าด้วยมือ, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

บุคคลผู้มีสมรรถนะตามหน่วยสมรรถนะนี้ต้องมีความรู้และทักษะในการใช้ดินแบบต่าง ๆ เพื่อการปักในงานพัสดุกรรม ตั้งแต่การตัดดินประเภทต่าง ๆ รวมถึงมีทักษะการใช้เทคนิคในการปัก ทั้งการปักเลื่อม หักดินข้อ กรังใหม่ ปักหักแล่ง การปักเดินเกลียว รวมไปถึงการปักหมุนเพื่อหมุนให้ลายหมุนขึ้นตามลักษณะลาย

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ช่างพัสดุกรรมแบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015211 ตัดดินเตรียมปักในงานพัสดุกรรม	1.1 สามารถใช้อุปกรณ์ตัดดินข้อ ดินโปร่ง ดินมัน ไหมกิมเงี้งให้ถูกต้องเหมาะสมกับขนาดลาย 1.2 กำหนดพรมเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีของดิน ไหมกิมเงี้ง แล่ง 1.3 อธิบายลักษณะวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในงานพัสดุกรรมแต่ละประเภท	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
015212 ปักเลื่อม และดินแบบต่างๆเดินเป็นเส้นตรง	2.1 สามารถปักเลื่อม ตามลักษณะลายได้อย่างถูกวิธี 2.2 กำหนดขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีเลื่อม ดิน ไหม แล่ง 2.3 อธิบายรูปลักษณะวัสดุมีค่า ที่นำมาใช้ปักงานพัสดุกรรม	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
015213 ปักเดินเกลียวดินเป็นเส้นตรง และเส้นวงกลม	3.1 สามารถปักเดินดินโปร่ง ดินมัน ปักแบบตีเกลียวในตัวลักษณะเกลียวเส้นตรง วงกลมอย่างถูกวิธี 3.2 สามารถปักลักษณะเกลียวเรียงตัวพอดี ดินไม่แตกหักหรือยับ 3.3 กำหนดขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีดิน	การสาธิตการปฏิบัติงาน

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015214 ปักหมุนถมดินตามลายเส้น	4.1 สามารถปักหมุนด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลี เพื่อหมุนให้ลายนูนขึ้นตามลักษณะลาย 4.2 สามารถถมดิน ตามลายที่หมุนด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย สำลี 4.3 อธิบายกรรมวิธีในการปักลายหมุนถมดิน	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

1. ความเข้าใจในลวดลาย และลักษณะการใช้สีในงานพัสดรรากรณ์
2. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานพัสดรรากรณ์ประเภทต่าง ๆ
3. ความเข้าใจลักษณะของลวดลายปักพื้นฐานด้วยวัสดุประเภทต่าง ๆ

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะการตัดดินข้อ ดินโปร่ง ดินมัน ไหมกิมเจิ้งให้ถูกต้องเหมาะสมกับขนาดของลวดลาย
2. ทักษะการปักเลื่อม ปักหักดินข้อ ปักลือกไหมกิมเจิ้ง ปักกริ่งไหม (หักทองขวาง) ปักหักแล่ง (พับแล่ง) ตามลักษณะลายได้อย่างถูกวิธี
3. ทักษะการปักเดินดินโปร่ง ดินมัน ปักแบบตีเกลียวในตัวลักษณะเกลียวเส้นตรง วงกลมอย่างถูกวิธี
4. ทักษะการปักหมุนด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลี เพื่อหมุนให้ลายนูนขึ้นตามลักษณะของลวดลาย

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้เกี่ยวกับประเภทของวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการปักในแต่ละลวดลาย
2. ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของวัสดุแต่ละประเภท
3. ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจิ้งหะ ช่องไฟของลาย
4. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการใช้สีในงานพัสดรรากรณ์

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

ผ้าที่ปักเดินเลื่อมและดินแบบต่าง ๆ เป็นเส้นตรงบนลวดลายในงานพัสดรรากรณ์

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายรูปลักษณะ ชนิด และประเภทของดินแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการปักในแต่ละลวดลาย
2. ระบุหรืออธิบายการกำหนดรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจิ้งหะ ช่องไฟของลาย
3. ระบุหรืออธิบายทฤษฎีการใช้สีในงานพัสดรรากรณ์

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัสดุอย่างเหมาะสมกับลวดลาย เข้าใจในลวดลาย และลักษณะการใช้สีในงานพัสดรรากรณ์
2. ความสมบูรณ์ของผลงานในการปฏิบัติกรปักเดินเส้นในลักษณะต่าง ๆ ด้วยวัสดุหลากหลายประเภท รู้จักวิธีวางจิ้งหะช่องไฟของลาย

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบความรู้
2. การประเมินผลการปฏิบัติโดยใช้การประเมินจากแบบทดสอบการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผลโดยการพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน และการสัมภาษณ์

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการปักเดินเส้นต่าง ๆ ในงานพัสดรรากรณ์ ดังนี้

1. สามารถปักแบบหักดินข้อ ถมดินโปร่งมเดินเกลียว เดินเลื่อมเป็นเส้นในลักษณะต่าง ๆ
2. กำหนดขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีของดิน ไหมกิมเจิ้ง แล่ง

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

ผู้ที่มีทักษะในการปักผ้าในงานช่างอุตสาหกรรม จะต้องมีความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ลวดลาย จังหวะของไฟของลาย การเลือกใช้วัสดุ กรรมวิธีในการปัก ตลอดจนขั้นตอนการเก็บรักษา เพราะวัสดุที่ใช้ในงานปักผ้าของช่างอุตสาหกรรมนั้นต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเสียหายขึ้น โดยมากวัสดุที่ใช้ได้แก่ ดิ้นข้อ ดิ้นโปร่งไหมเงิน ไหมทอง เป็นต้น ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ข้างแต่ละกลุ่มอาจจะมีเทคนิควิธีการที่สร้างเอกลักษณ์เฉพาะขึ้น

ความงดงามของงานปักนั้นจึงไม่ใช่เพียงแต่สามารถปักไปตามลวดลายที่กำหนดเท่านั้น หากแต่ยังมีระดับเชิงของความประณีตที่เพิ่มเติมมูลค่าให้แก่ผลงานได้อีกด้วย ขึ้นตอนกว้าง ๆ ในงานปักอุตสาหกรรม มีดังนี้

1. การลอกลายบนผ้าปักให้ถูกตำแหน่งของเครื่องแต่งกายแต่ละตัวละคร การใช้สีผ้า การชิงสะตั้ง

การตัดขนาดของดิ้นโปร่งให้มีขนาดเหมาะสมกับลวดลายที่ใช้ในงานปัก การจัดเก็บดิ้น การใช้เข็มร้อยดิ้น การใช้ดิ้นข้อและดิ้นโปร่ง การใช้เชือกติดเพื่อหนุนลาย

2. ขึ้นปัก ผู้ปักจะต้องนั่งในตำแหน่งที่เหมาะสมมีพื้นที่สำหรับทำงาน การนำไม้สะตั้งซึ่งด้วยผ้าดวนประกบผ้าติดเพื่อป้องกันไม่ให้ผ้าขาดขณะปัก และใช้ด้ายเนา การแทงเข็มเพื่อนำดิ้นลงบรรจงปัก

วัสดุที่ใช้ปักงานปักอุตสาหกรรมย่อมมีการประดับตกแต่งด้วยวัสดุมีค่า วัสดุrolinger เช่นปักด้วยไหม และไหมทอง พร้อมกับประดับด้วยไข่มุกและพลอย

การปักผ้าที่ใช้วัสดุที่ทำมาจากโลหะมีค่ารูปทรงต่าง ๆ เป็นวัสดุหลักในการปัก โลหะมีค่านี้อาจมีหลายรูปแบบและมีชื่อเรียกดังนี้

3. ดิ้น คือโลหะที่ตีเป็นเส้น แล้วนำมาขดเป็นรูปวงกลม มีรูปร่างเหมือนลวดสปริง มีหลายชนิด เช่น ดิ้นมัน ดิ้นดำน ดิ้นโปร่ง

ดิ้นที่ใช้ในงานปักอุตสาหกรรมส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีส่วนผสมของทองคำแท้และเงินแท้จึงมีราคาสูง ทั้งนี้ดิ้นทองดิ้นเงินที่นิยมใช้ในปัจจุบัน นำเข้ามาจาก 3 ประเทศซึ่งมีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกันตามลักษณะการใช้งานและวัสดุที่นำมาทำ ได้แก่ ดิ้นอินเดีย ดิ้นฝรั่งเศส และดิ้นอิตาลี

- ดิ้นอินเดีย จะมีขนาดใหญ่ และน้ำหนักมากกว่าดิ้นพลาสติกทั่ว ๆ ไป ต้องใช้เทคนิคปักด้วยมืออย่างเดียว ราคาของดิ้นอินเดียมีตั้งแต่หลักร้อย ไปจนถึงหลักหมื่นบาท แตกต่างกันไปตามขนาดและเปอร์เซ็นต์ของทองที่ผสมอยู่ มีขายแบบเป็นใจ เป็นมัด ๆ หรือชั่งขายเป็นกิโล ข้อด้อยของดิ้นอินเดีย คือ มีส่วนผสมของทองจึงทำให้มีน้ำหนักเป็นดิวาไฟฟ้า และมีการหดตัวได้ตามสภาพอากาศ มีการทำปฏิกิริยากับอากาศและคราบเหงื่ออาจทำให้ดำได้ อีกทั้งยังมีความคมมาก ๆ ถ้าผู้ปักไม่ชำนาญคมดิ้นจะบาดฝ่าจนขาด และอาจจะบาดมือได้หากรวดเร็ว ๆ

- ดิ้นอิตาลี มีความคงทนมากกว่าดิ้นอินเดีย มีสีสม่ำเสมอเหลืองนวลสวยงาม และมีคุณภาพดีกว่าดิ้นอินเดีย

- ดิ้นฝรั่งเศส มีลักษณะคล้ายกับดิ้นอินเดีย และดิ้นอิตาลี แต่จะแตกต่างกันในส่วนผสม และเปอร์เซ็นต์ของทองคำ ดิ้นอินเดียจะออกสีเหลืองเข้ม

ดิ้นอิตาลีจะออกสีเหลืองนวล ส่วนดิ้นฝรั่งเศสจะออกสีเหลืองทอง การทอลายดิ้นละเอียดประณีต มีความคงทน แวววาว และสวยงามมากที่สุดในการปักดิ้นทั้ง3ชนิด

2. แล่ง คือ โลหะที่รีดเป็นเส้นแบน ลักษณะคล้ายเส้นดอกสำหรับสานเครื่องจักรสาน

3. เลื่อม เกิดจากการนำเส้นโลหะที่ตีได้ความยาวตามต้องการ แล้วตีให้เป็นรูปวงกลมแบนหรือกลมเหมือนฝาชี หรือรูปร่างเป็นดาวหลาย ๆ แฉก

4. ไหมทอง คือโลหะที่รีดเป็นเส้นขนาดเล็ก แล้วนำมาพันควบกับเส้นไหมหรือด้าย

งานปักอุตสาหกรรมนิยมตกแต่งเพิ่มเติมด้วยวัสดุชนิดอื่น เช่น รัตนชาติ แก้ว กระชาก หรือไหมสีต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความงดงามอลังการ ทำให้เป็นของที่สูงค่า

การปักดิ้นเส้นในลักษณะต่าง ๆ ถือเป็นทักษะขั้นพื้นฐานที่ช่างปักอุตสาหกรรมต้องผ่านการฝึกฝนจนชำนาญจึงสามารถเข้าสู่กระบวนการปักลวดลายในขั้นที่สูงขึ้น โดยพื้นฐานการปักดิ้นเส้นนั้นเริ่มตั้งแต่

1. การใช้อุปกรณ์ตัดดิ้นข้อ ดิ้นโปร่ง ดิ้นมัน ไหมกิมเจ็ง (ไหมทอง) ตามลายที่กำหนด เนื่องด้วยดิ้นต่าง ๆ นั้นมีราคาสูง การตัดดิ้นจึงถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญในลำดับขั้น
2. การเลือกสีด้ายให้เหมาะสมกับสีของดิ้น ไหมกิมเจ็ง แล่ง ก็นับว่าเป็นส่วนสำคัญสำหรับช่างฝึกหัด
3. การปักดิ้นข้อ ปักดิ้นโปร่ง ปักดิ้นมัน ปักแบบตีเกลียวในตัว ลักษณะเกลียวเส้นตรง วงกลม อย่างถูกวิธี และลักษณะเกลียวเรียงตัวพอดี เกลียวไม่แน่นไม่หลวมเกินไป

ดิ้นไม่แตกหักหรือยับ

4. ปักดิ้นเลื่อม เรียงตัวพอดี ไม่บิดเป็นคลื่น ล็อกเลื่อมได้อย่างถูกวิธีตามลักษณะลาย

5. ปักริงไหม หักทองขวาง ตามลักษณะลาย

6. ปักเกลียวหนุนเชือกให้ลวดลายหนุนขึ้นตามลักษณะลาย

เมื่อปักดิ้นเส้นจนชำนาญเริ่มปักในลวดลายที่มีความยากและซับซ้อนมากขึ้น ดังนี้

1. ปักหนุนให้ลวดลายหนุนขึ้น ด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลี ให้ลวดลายหนุนขึ้น เหน็บขัด มีมิติ สวยงาม และเลือกชนิดของดิ้นให้เหมาะสมกับลวดลายที่ทำการปัก
2. ปักดิ้นเส้นบริเวณขอบ หรือปักลวดลายที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ด้วยการเดินเส้นบริเวณขอบหลังที่ปักลวดลาย ด้วยการใส่เส้นไหมสีต่าง ๆ

หรือเลือกชนิดของดิ้นต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับลวดลาย

3. ปักทับ ด้วยเส้นไหม ปักในลวดลายที่มีขนาดใหญ่ หรือบางลวดลายต้องปักหนุนด้านล่างก่อนแล้วจึงปักทับลงที่ละเส้น เพื่อเพิ่มมิติความอ่อนช้อย

4. ปักขอยไหมให้เต็มลวดลาย ไขกับลวดลายที่มีขนาดใหญ่และไล่สีเส้นของไหมจากโทนอ่อนไปเข้ม เพื่อให้ภาพที่ปักออกดูมีมิติราวกับงานจิตรกรรม

5. ปักดิ้นเงิน ดิ้นทอง หรือปักกลมลวดลายด้วยดิ้น แล่ง ประเภทต่าง ๆ กลมกลืนกันตลอดทั้งลวดลาย ทั้งเส้น หรือปักร่วมกับวัสดุอื่น ๆ เช่น เลื่อม ลูกบิด ไข่มุก

ปักแมลงทับ อัญมณีสี

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

1. การสอบปฏิบัติ
2. การสอบสัมภาษณ์
3. รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 01522
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ ปักลวดลายธรรมชาติในงานพัสดุกรรม
3. ทบทวนครั้งที่ N/A
4. สร้างใหม่ ปรับปรุง

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

ช่างพัสดุกรรม TSCO 7332.40 ช่างปักผ้าด้วยมือ, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

บุคคลผู้มีความรู้และทักษะในการปักลายทักซิมาวัตร การปักเกลียวหนูนเชื่อมลายเกลียวกันขดพรรณพฤกษา และการปักลายใบไม้ขนาดต่าง ๆ ด้วยวัสดุหลากหลายประเภท อาทิ เลื่อม ดิ้นโปร่ง ดิ้นมันได้

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ช่างพัสดุกรรมแบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015221 ปักลายทักซิมาวัตร	1.1 สามารถปักเดินเลื่อม ปักเดินเกลียวด้นโปร่ง ดิ้นมัน บนเลื่อมลายทักซิมาวัตร (ลายขนตัวละครลิง) 1.2 สามารถปักเดินเกลียวด้นโปร่ง ดิ้นมัน บนเลื่อมอย่างถูกวิธี ลักษณะเกลียวด้นและเลื่อมเรียงตัวพอดี ด้นไม่แตกหักหรือยับ เลื่อมไม่บิดเป็นคลื่น 1.3 กำหนดขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีด้น สีเลื่อม 1.4 อธิบายกรรมวิธีในการปักลายเลื่อมในงานพัสดุกรรม 1.5 อธิบายทฤษฎีการใช้สีในงานพัสดุกรรม	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
015222 ปักเกลียวหนูนเชื่อมลายเกลียวกันขดพรรณพฤกษา	2.1 สามารถปักเดินด้นโปร่ง ดิ้นมัน ปักแบบตีเกลียวในตัวลักษณะเส้นลวด ลายเกลียวกันขด ลายพรรณพฤกษา ขนาดต่าง ๆ อย่างถูกวิธี 2.2 สามารถปักเดินด้นลักษณะเกลียวเรียงตัวพอดี ด้นไม่แตกหักหรือยับ 2.3 กำหนดเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีด้น	การสาธิตการปฏิบัติงาน

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015223 ปักกลายใบไม้	3.1 สามารถปักดินโปรง ดินมันเป็นลายใบไม้ขนาดต่าง ๆ อย่างถูกวิธี 3.2 สามารถปักดินเรียงตัวสอดทับกันจนขึ้นจนกลายเป็นรูปทรงใบไม้แบบปลายตรง แบบปลายสะบัดขวา แบบปลายสะบัดซ้าย 3.3 สามารถปักเดินดินลักษณะเกลียวเรียงตัวพอดี ดินไม่แตกหักหรือยับ 3.4 กำหนดเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีดิน	การสาธิตการปฏิบัติงาน

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

1. ความเข้าใจในลวดลาย และลักษณะการใช้สีในงานทัศนารกรรม
2. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานทัศนารกรรมประเภทต่าง ๆ
3. ความเข้าใจลักษณะของลวดลายปักพื้นฐาน ด้วยการใช้วัสดุประเภทต่าง ๆ

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะการปักลวดลายพื้นฐานในงานทัศนารกรรม
2. ทักษะการปักเกลียวหมุนเชือกกลายเกลียวก้านขดพรรณพฤกษา ปักกลายใบไม้ขนาดต่าง ๆ

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของตัวโขน ตัวละคร แต่ละตัว
2. ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบลวดลายปักเฉพาะของตัวโขน ตัวละคร แต่ละตัว
3. ความรู้เกี่ยวกับประเภทของลวดลาย เข้าใจวิธีวางจังหวะ ช่องไฟของลาย

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

ผ้าที่ปักเดินเลื่อมและดินแบบต่าง ๆ เป็นลวดลายธรรมชาติในงานทัศนารกรรม

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายรูปลักษณ์ของตัวโขน ตัวละคร แต่ละตัว
2. ระบุหรืออธิบายการกำหนดรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจังหวะ ช่องไฟของลาย
3. ระบุหรืออธิบายทฤษฎีการใช้สีในงานทัศนารกรรม

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปักลวดลายพื้นฐานในงานทัศนารกรรม ต้องมีความรู้ ความเข้าใจลักษณะตัวโขนละคร และลวดลายเฉพาะ สามารถเตรียมแบบลวดลายและปฏิบัติการปักได้อย่างเหมาะสม
2. ความสมบูรณ์ของผลงานในการปฏิบัติการปักลวดลายพื้นฐานในงานทัศนารกรรม

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบความรู้
2. การประเมินผลการปฏิบัติโดยใช้การประเมินจากแบบทดสอบการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผลโดยการพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน และการสัมภาษณ์

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการปักลวดลายพื้นฐาน ดังนี้

1. จัดเตรียมแบบลวดลายปักพื้นฐานให้เหมาะสมกับพื้นที่

2. บักเดินเลื่อม บักเดินเกลียวดินโปรง ดิ้นมัน บนเลื่อมลายทักซิมาวัตร ลายใบไม้ ลายเกลียวก้านขด ลายพรรณพฤกษา
3. บักเดินเกลียวดินโปรงบนเลื่อมโดยลักษณะเกลียวดินและเลื่อมเรียงตัวพอดี ดิ้นไม้แตกทักหรือยับ เลื่อมไม่บิดเป็นคลื่น
4. ทักชะการกำหนดเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีด้น

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

ช่างพัสดราภรณ์ เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการปักลวดลาย ทั้งที่เป็นการปักด้วยไหม และวัสดุโลหะ งานพัสดราภรณ์มีความสัมพันธ์กับการแสดงโขน ละคร ช่างพัสดราภรณ์จำเป็นต้องมีความเข้าใจในรูปแบบและกรรมวิธีการสร้างสรรค์ สะท้อนความเชื่อและจารีตประเพณี อนุรักษ์กระบวนการ รูปแบบ ลวดลายที่สืบทอดมาจากแบบแผนดั้งเดิม

งานปักพัสดราภรณ์ตามจารีตในปัจจุบัน มักปรากฏอยู่ในเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของการแสดงโขน แสดงละครรำ

ดังนั้นความรู้เบื้องต้นของการจัดเตรียมลวดลายปักนั้นต้องทำความเข้าใจในรายละเอียดส่วนต่าง ๆ ของเครื่องแต่งตัวชุดโขนเสียก่อน

เนื่องด้วยงานปักผ้าชุดเครื่องแต่งตัวชุดโขนของไทยมีความสัมพันธ์กับการแสดงที่มีรูปแบบซึ่งเป็นแบบแผนเฉพาะ

และกำหนดเป็นจารีตในการแสดงที่ยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นประเพณี การวางลายสำหรับปัก มีชื่อเรียกตัวลายและกรรมวิธีการปักเครื่องโขน ละครโดยเฉพาะ ดังนี้

ลายหนูน หรือ ลายดิน เป็นชื่อที่ใช้เรียกกรรมวิธีการปักที่ทำให้ลายหนูนขึ้น การเขียนลายไทยสำหรับการปักเครื่องโขนประเภทนี้ คือการเขียนลายแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ

ไม่เชื่อมต่อกันตลอดตัวลายเพื่อให้ง่ายต่อการปัก ซึ่งเป็นการปักแบบ “หนูน” ให้ตัวลายหนูนขึ้นเล็กน้อยไม่แบรราบ วัสดุที่นำมาใช้ในการปักลายหนูน ได้แก่ ดิ้นข้อ

(ตัดล้อมตัวลาย) ด้ายพอก (หนูนตัวลายให้หนูน) ดิ้นโปรง ดิ้นมัน หรือดินด้น แล้วแต่ความเหมาะสมกับลวดลายที่ใช้ โดยมีการปักทับเดินเป็นเส้นเกลียว

เพื่อเชื่อมรอยต่อระหว่างสีพื้นผ้ากับสีลิลิริม และแบ่งช่องบรรจุดัวลาย ส่วนตัวลายที่นิยมนำมาปักได้แก่ ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายหน้าสิงห์ ลายกนกเปลว ลายประจายาม

ลายดอก ลายเถา ทั้งนี้อาจปักเสริมเพื่อความงามด้วยเลื่อม ลูกบิด เพชร พลอย ตลอดจนไหมสี ต่าง ๆ

ลายเลื่อม หรือ ลายป่า เป็นชื่อที่ใช้เรียกการปักเดินเส้น บักลูกโซ่ หรือปักทาบ โดยใช้ลวดลายประเภทลายเครือเถาที่มีดอกไม้ใบไม้อยู่ในลวดลาย

วัสดุที่นำมาใช้ในการปักลายเลื่อม ได้แก่ ดิ้น เลื่อม ไหมสี ปีกแมลงทับ ลูกบิด เพชร พลอย บางครั้งอาจมีการสอดเสริมลายด้วยผ้าตัดแบบเป็นลายดอกไม้ ใบไม้ ใบบัว ดอกบัว

ผีเสื้อ การปักลายเลื่อมมีความสำคัญตั้งแต่การวางลวดลาย การเลือกใช้วัสดุในการปัก และมีฝีมือในการปักให้งามเหมือนงานเขียน

ในการปักเครื่องโขน ละครของช่างโบราณอาจใช้ทั้งลายหนูน และลายเลื่อมผสมผสานกันไปเพื่อไม่ให้ลวดลายมีลักษณะบางเบาเกินไปหรือมีลักษณะแข็งกระด้างเกินงาม

สำหรับการปักเครื่องแต่งกายยืนเครื่องในปัจจุบันโดยเฉพาะตัวเองของโขนคือ พระราม พระลักษมณ์ ทศกัณฐ์ นางสีดา นิยมปักลายหนูนมากกว่า สำหรับ สิบแปดมงกุฏ

สิงญา เสนายักษ์ นิยมปักเป็นลายเลื่อม

องค์ประกอบส่วนใหญ่ที่เป็นผ้าปักของฝ่ายตัวพระ ยักษ์ และลิง ได้แก่

1. สนับเพลลา
2. รัตสะเวย
3. ห้อยข้าง
4. ห้อยหน้า
5. ห้อยหลัง
6. ตัวเสื้อ
7. อินทรธนู
8. กนกแขน
9. รัตอก
10. กรองคอ

องค์ประกอบของส่วนที่เป็นผ้าปักฝ่ายนาง (นาง นางยักษ์) ได้แก่

1. ผ้าห่มนางสองชาย
2. ผ้าห่มนางผืนใหญ่
3. ผ้าห่มนางยักษ์
4. นวมนาง

องค์ประกอบของส่วนที่เป็นผ้าปักของการแต่งกายยืนเครื่อง ผ้าที่ใช้เป็น “ภูเขา” ในการแต่งกายยืนเครื่องทั้งฝ่ายพระและฝ่ายนาง

ปัจจุบันนิยมผ้ายกเนื้อหนาจากอินเดียขนาดมาตรฐาน มีลายเชิงสองข้าง สีของผ้านุ่งมักใช้ตามสีลิลิริมของเสื้อตัวพระ หรือสีลิลิริมของตัวผ้าห่มนาง

องค์ประกอบเบ็ดเตล็ดของการแต่งกายยืนเครื่องส่วนใหญ่มักเป็นชิ้นส่วนพิเศษที่เป็นผ้าปักเพิ่มเติมเพื่อเน้นลักษณะหรือเน้นชาติพันธุ์ของตัวโขน ตัวละคร เช่น ปีกและหางครุฑ ปีกและหางกิ้งก่า ปีกและหางนกยูง หางมัจฉา หางวานร เป็นต้น

ก่อนเริ่มปัก ต้องกำหนดแบบปักต้นฉบับ ซึ่งมีความสำคัญมากถือเป็นต้นแบบแสดงภาพผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ และเป็นแม่แบบกำหนดกระบวนการทำงาน

รายละเอียดสำคัญต่าง ๆ เช่น ลายปัก ตามส่วนต่าง ๆ ของลวดลาย การวางสีในงานปัก ชนิดและลักษณะผ้า ควรปรับแก้แบบจนเป็นที่พอใจขั้นสุดท้ายเสียก่อน

จึงนำไปใช้งานจริง ลวดลายที่เหมือนกัน สามารถนำไปแตกลักษณะปลีกย่อย เช่น โทนสี ลายปักที่จะนำมาใช้ ให้ผิดแผกกันออกไปตามความพอใจ

จึงทำให้ลวดลายเดียวกันสามารถมีแบบปักต้นฉบับได้หลายฉบับ

หากช่างที่มีความชำนาญในการปักชั้นสูงแล้ว อาจใช้เพียงแบบปักเปล่า หรือ "แบบเปล่า" เป็นตัวลวดลายล้วน ๆ ไม่มีรายละเอียดแต่อย่างใดใช้เป็นแบบลอกลงบนผ้าแบบปักทั้งสองประเภทนี้ เมื่อใช้งานเสร็จควรเก็บใส่แฟ้มพร้อมทั้งจัดหมวดหมู่ให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันการสูญหาย สะดวกต่อการหยิบใช้และเป็นประโยชน์ต่อการทำงานครั้งต่อไป

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

1. การสอบปฏิบัติ
2. การสอบสัมภาษณ์
3. รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 01523
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ ปักลายกระจัง
3. ทบทวนครั้งที่ N/A
4. สร้างใหม่ ปรับปรุง
5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)
ช่างศิลปกรรม TSCO 7332.40 ช่างปักผ้าด้วยมือ, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

บุคคลผู้มีสมรรถนะตามหน่วยสมรรถนะนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจลักษณะของลวดลายกระจัง มีทักษะในการเขียนแบบลวดลายปักได้อย่างเหมาะสม
ทักษะในการปักลายกระจังตั้งแต่การปักดินข้อกำหนดลาย ถมดินและไหม รวมถึงปักหนุนในลวดลายกระจัง

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ช่างศิลปกรรมแบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015231 ปักดินข้อกำหนดลายกระจัง	1.1 สามารถปักปักดินข้อกำหนดลายได้ตามแบบที่กำหนด 1.2 สามารถปักปักดินข้อเรียงตัวพอดี ข้อไม่ห่างเกินไป ดินไม่แตกหักหรือยับ 1.3 ระบุหรืออธิบายรูปลักษณะลวดลายกระจัง 1.4 ระบุ หรืออธิบายการกำหนดสัดส่วนของลวดลายกระจังในงานศิลป กรรม	การสังเกตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
015232 ถมดินในลวดลายกระจัง	2.1 สามารถถมดินโปร่ง ดินมัน ใหม แล่ง ในลวดลายตามแบบที่กำหนดในลวดลายกระจัง 2.2 สามารถถมดินและวัสดุปักอื่น ๆ เรียงตัวพอดีปักใหม่เรียงเส้น 2.3 กำหนดเลือกขนาดเข็ม สั้ยให้เหมาะสมกับสีดินและวัสดุปักอื่น ๆ	การสังเกตการปฏิบัติงาน

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015233 ปักหนูลวดลายบน ในลวดลายกระจัง	3.1 สามารถปักหนูลวดลายบนขึ้น ด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลี ในลวดลายกระจัง 3.2 สามารถเลือกชนิดของดินให้เหมาะสมกับลวดลายที่ทำการปัก 3.3 สามารถปักทับด้วยเส้นไหมลงที่ละเส้นเพื่อเพิ่มมิติ 3.4 สามารถปักขอยไหมให้เต็มลวดลาย 3.5 สามารถปักดินโปรง ดินมัน แล่ง หรือปักลวดลายด้วยดินประเภทต่าง ๆ 3.6 กำหนดเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีดินและวัสดุปักอื่น ๆ	การสาธิตการปฏิบัติงาน
015234 ปักลวดลายบริเวณกรอบลาย	4.1 สามารถปักเดินเส้นบริเวณขอบหลังที่ปักลวดลาย ด้วยการใช้เส้นไหมสีต่าง ๆ 4.2 สามารถเลือกชนิดของดินต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับกรอบลาย 4.3 กำหนดเลือกขนาดเข็ม สีด้ายให้เหมาะสมกับสีดินและวัสดุปักอื่น ๆ	การสาธิตการปฏิบัติงาน

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

1. ความเข้าใจในลวดลาย และลักษณะการใช้สีในงานทัศนารกรรม
2. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานทัศนารกรรมประเภทต่าง ๆ
3. ความเข้าใจลักษณะของลวดลายปักพื้นฐาน ด้วยวัสดุประเภทต่าง ๆ
4. สามารถปักเดินดินโปรง ดินมัน ปักแบบตีเกลียว รวมถึงปักหนูลวดลายบนขึ้นตามลักษณะลาย

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะการปักหักดินข้อตามลวดลายกระจังได้
2. ทักษะการถมดินโปรง ดินมัน ไหม แล่ง ในลวดลายได้
3. ทักษะการปักเดินเส้นบริเวณขอบหลังที่ปักลวดลาย ด้วยการใช้เส้นไหมสีต่าง ๆ

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้ด้านลวดลายไทย และวิวัฒนาการของลวดลาย
2. ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจังหวะ ช่องไฟของลาย

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

ผ้าที่ปักหัดดินข้อตามขอบลายกระจิง ปักหนูนมดินโปร่งในลวดลายกระจิง

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายรูปลักษณ์ลวดลายกระจิง
2. ระบุหรืออธิบายการกำหนดสัดส่วนของลวดลายกระจิงในงานพัสดราภรณ์
2. ระบุหรืออธิบายการกำหนดรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจิงหวะ ช่องไฟของลาย
3. ระบุหรืออธิบายทฤษฎีการใช้สีในงานพัสดราภรณ์

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปักลายกระจิง การหัดดินข้อตามขอบลวดลาย หนูนมดิน โปร่ง ดินมัน ไหม แล่งในลวดลายกระจิง และปักเดินเส้นบริเวณขอบหลังจากที่ปักลวดลาย
2. ความสมบูรณ์ของผลงานในการปฏิบัติกรปักลายกระจิงให้เหมาะสมกับช่องไฟ ทาบลาย และกรังลวดลายที่คัดลอกจริงบนผ้าได้อย่างถูกต้อง

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบความรู้
2. การประเมินผลการปฏิบัติโดยใช้การประเมินจากแบบทดสอบการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผลโดยการพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน และการสัมภาษณ์

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการปักลายกระจิง ดังนี้

1. ทักษะการปักหัดดินข้อตามขอบลวดลายกระจิง
2. ทักษะการถมดินโปร่ง ดินมัน ไหม แล่ง ในลวดลาย
3. ทักษะการปักหนูนมให้ลายนูนขึ้น ด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลี ในลวดลายกระจิง
4. ทักษะการปักเดินเส้นบริเวณขอบหลังจากที่ปักลวดลาย

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

งานพัสดราภรณ์ตามแบบราชสำนัก มีขั้นตอนและวิธีการที่ละเอียดอ่อนต่างจากงานปักโดยทั่วไป เอกลักษณะสำคัญอยู่ที่วิธีการปักของช่างที่จะต้องลงมือที่ละเอียดถี่จนเกิดเป็นลวดลาย ขั้นตอนเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น การปักชุดโขนละครถือได้ว่าเป็นหนึ่งในงานงานพัสดราภรณ์ ซึ่งจะมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้วยการปักตามแบบของตัวละครนั้น ๆ ส่วนลายที่ใช้ในการปักจะมีความแตกต่างกันไปตามชื่อของตัวละคร เช่น ลายกระหนก ใช้สำหรับพระลักษณ์และพระราม ลายหน้าสิงห์ ใช้สำหรับทศกัณฐ์ เป็นต้น ช่างปักต้องใช้ทักษะความชำนาญเป็นอย่างมากจึงสามารถปักให้ได้รายละเอียดที่สวยงามลงตัว ช่างปักต้องมีความรู้ด้านการเขียนลวดลายไทย จึงจะสามารถบังคับเข็มให้อ่อนช้อยเสมือนกับการวาดลายเส้น ช่างปักจึงต้องมีทั้งทักษะฝีมือและความอดทนในการปักลวดลายให้แล้วเสร็จ “ลวดลายไทย” แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยบ่งบอกถึงภูมิปัญญาของช่างไทย ใช้จินตนาการในเชิงสร้างสรรค์มีแบบอย่างเฉพาะตัว มีทั้งลายสัตว์ในอุดมคติ ลวดลายธรรมชาติ ลวดลายประกอบ ลวดลายไทยถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ปรากฏในงานพัสดราภรณ์ โดยลวดลายไทยพื้นฐาน มีดังต่อไปนี้

1. ลายกระจิง เป็นลวดลายพื้นฐานที่สำคัญของลายไทย ต้นแบบลายนี้มาจากธรรมชาติ โครงสร้างของลายอยู่ในรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า มีลักษณะตาของต้นอ้อย ด้านข้างจะแยกปลายแหลมเหมือนลูกปาก ลายนี้จะใช้ประดับตามขอบลาย ลายกระจิงมีอยู่หลายรูปแบบ ดังนี้

- 1.1 กระจิงพันปลา** มีรูปทรงเป็นสามเหลี่ยมยอดเรียวยแหลมเป็นที่มาของกระจิงตาอ้อย หรือกระจิงใบเทศ ถือเป็นกระจิงตัวเริ่มต้น กระจิงพันปลาเป็นลายติดต่อกันได้ทั้งชายและขวา
- 1.2 กระจิงตาอ้อย** ทรงตัวอยู่ในรูปสามเหลี่ยมด้านเท่า เส้นอ่อนเรียวยทั้งชาย และขวาปลายยอดแหลมมีปากทั้งสองข้าง เมื่ออยู่เฉพาะตัวเดี่ยว ๆ เรียกว่าตาอ้อย เมื่อเข้าประกอบเป็นลายติดต่อกันชายและขวาเขียนเป็นลายบัวหงายบัวคว่ำ
- 1.3 กระจิงใบเทศ** มีทรงภายนอกอ่อนเรียวยเหมือนกระจิงตาอ้อย อยู่ในรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าเช่นเดียวกัน แต่ภายในตัวมีสอดไส้สามตัว กระจิงใบเทศมีวิธีแบ่งตัวได้หรือสอดไส้ได้หลายวิธี เมื่อตัวยิ่งโตขึ้นก็ยิ่งแบ่งตัวได้มากขึ้นและไส้ตัวซ้อนได้มากขึ้น การแบ่งจิงหวะรอบตัวหรือการบากของกระจิงใบเทศนี้เรียกว่า “แข่งสิ่ง” เมื่อตัวกระจิงใบเทศโตขึ้นเท่าใด แข่งสิ่งก็จำเป็นต้องแบ่งตัวมากขึ้นไปด้วย การแบ่งแข่งสิ่งให้เป็นลำดับติดต่อกันไม่ได้ ก็เท่ากับเขียนกระจิงใบเทศไม่เป็น
- 1.4 กระจิงหู** หรือกระจิงปฏิญาณ มีทรงอยู่ในรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างสองส่วน สูงสามส่วน ตอนบนมีทรงเหมือนกระจิงใบเทศ แล้วต่อกันลงมาอีกครึ่งส่วนชายและขวา แต่ภายในตอนล่างมีกบทั้งชายและขวา เช่นเดียวกับกระจิงใบเทศ วิธีแบ่งตัวมีเป็นลำดับคล้ายกระจิงใบเทศ ตัวโตขึ้นก็มีการแบ่งตัวมากขึ้น
- 1.5 กระจิงรวน** มีส่วนเหมือนกระจิงหูทุกส่วน ตลอดจนแบ่งตัวทุกอย่างเหมือนกันทั้งหมดแต่ยอดสะบัดปลายไปไปทางชายหรือขวาก็ได้

กระจิงรวนเป็นลายติดต่อชายขวา

2. ลายประจายาม ลวดลายที่มีรูปร่างสี่เหลี่ยมจั้ตรีศทแยงมุม มีลักษณะคล้ายดอกไม้ โดยดัดแปลงมาจากดอกไม้ชนิดหนึ่งทีเรียกว่า “ดอกสี่ทิศ”

ลายประจายามประกอบด้วยวงกลมกับกระจิงโบเศรอบวงกลมทั้งสี่ด้าน ถ้าเป็นดัวอเล็กอาจใช้กระจิงตาอ้อยแทน ลายประจายามอยู่ในจำพวกดอกลอยและใช้เป็นแม่ลายที่ออกลาย หรือใช้เป็นทีห้ามลาย

3. ลายกระหนก เป็นลายพื้นฐานหนึ่งทีสำคัญของลายไทย มีพื้นฐานจากสามเหลี่ยมชายธง อาจมีดัวเดียวหรือหลายดัวก็ได้ มักมีฐานมุมแหลมหันไปทางเดียวกัน โดยมีขนาดและสัดส่วนทีแตกต่างกันไป ลายกระหนกทีสำคัญ ได้แก่ กระหนกสามดัว กระหนกเปลว

4. ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลวดลายทีมีรูปทรงพุ่ม เป็นรูปทรงคล้ายดอกบัวตูม รายละเอียดใส่ลายสามารถเขียนได้หลายลักษณะ มีส่วนกว้างสองส่วน สูงสามส่วน รอบดัวของทรงพุ่มทรงข้าวบิณฑ์มีแบ่งข้างสิงห์เหมือนกระจิงโบเศร พุ่มทรงข้าวบิณฑ์เป็นลายดอกลอยใช้เป็นทีออกลาย และยังใช้เข้าประกอบกับลายอื่น ๆ ได้อีก

5. ลายกาบ เป็นลายทีกำเนิดลายช่อลาย โครงสร้างของลายนี้มาจากพืชพันธุ์ในสวนทีเป็นกาบพุ่มตรงโคนหรือช่อ เช่น กาบของต้นไม้ กาบต้นกล้วย

6. ลายนกคาบและนาคขบ มีลักษณะเป็นหน้าของนก หน้านาคทีเอาปากคาบลายดัวอื่นเอาไว้หรือมีลายช่ออื่น ๆ ออกทางปาก

ตำแหน่งของลายนกคาบจะอยู่ตรงช่ออต่อทีจะเชื่อมกันกันและกัน

7. ลายร้กร้อย ประกอบด้วย ลายประจายามและกระจิงโบเศร หรือกระจิงตาอ้อย ลายร้กร้อยใช้ลายประจายามเป็นทีออกลาย

ดัวดัวกระจิงโบเศรหรือกระจิงตาอ้อยเรียงตอกันไปทั้งชายและขวาจนสุดลาย ถ้าเป็นลายร้กร้อยใหญ่ใช้วิธีแบ่งดัวเหมือนกระจิงโบเศร

ลวดลายทีกล่าวมาเป็นเพียงลายไทยพื้นฐานส่วนหนึ่งทีสามารถดัวอสร้างสรรค์ผู้กลายได้ โครงลายทีสำคัญยังประกอบด้วย ลายช่อ ลายหน้ากระดาน ลายก้านต่อลายเถา ฯลฯ ซึ่งเกิดจากมีความเชี่ยวชาญในการเขียนลายอ้อยแล้วมาผู้รวมกันได้อย่างสวยงาม และนำไปประดับในส่วนต่าง ๆ ทั้งงานพัศตราภรณ์ งานสถาปัตยกรรม งานประติมากรรม งานจิตรกรรม และงานหัตถศิลป์อื่น ๆ

ในการวาดเส้นลายไทย การผูกลาย หรือการนำลายไทยในหลายส่วนมาเขียนรวมกันเป็นแนวทางทีทำกันมาตลอด

ดั่งนั้นผู้เขียนเส้นในการผูกลายจะต้องรอบรู้ในการเขียนลายหรือช่อลายต่าง ๆ อย่างเชี่ยวชาญจึงจะเขียนลวดลายไทยได้จิงหะทีสวยงามตามกรอบของภาพทีกำหนด

งานพัศตราภรณ์เป็นงานทีต้องใช้ความเข้าใจ และทักษะในการเขียนลวดลายไทยในระดับหนึ่ง

เนื่องด้วยเป็นงานทีแสดงออกถึงทักษะความชำนาญและความประณีตของช่าง

ช่างบรรจงใช้สองมือในการปักโดยใช้มือข้างหนึ่งอยู่ด้านบนและอีกข้างหนึ่งอยู่ด้านล่างและใช้ทั้งสองมือคอยรับส่งเข็มให้สัมพันธ์กัน

การปักลวดลายไทยให้เกิดความสวยงามลงบนผืนผ้ามีดัวกันหลากหลายเทคนิคขึ้นอยู่กั้ประสบการณ์ของช่างทีสั่งสมมา

โดยมีเทคนิคและวิธีการปักทีมีการเรียนรู้สืบทอดกันมาตามขั้นตอนต่าง ๆ ดั่งนี้

1. การปักหนูน ไซ้ในการปักลวดลายบนพื้นที่เล็ก ๆ ด้วยวิธีการปักหนูนด้วยเชือก เส้นไหม เส้นฝ้าย หรือสำลีให้ลวดลายนูนขึ้น เด่นชัด ช่วยให้ลวดลายดูมีชีวิตสวยงาม โดยช่างปักต้องเลือกชนิดของด้นให้ เหมาะสมกับลวดลายทีทำการปัก โดยใช้วิธีการปักทีบิดเป็นเส้นเกลียวเพื่อเชื่อมรอยต่อระหว่างสีพื้นผ้ากั้สีขลิบริม และแบ่งช่องบรรจุดัวลายจะไม่เชื่อมต้อตลอดลาย จะแบ่งลายเป็นดัวให้ง่ายต่อการปักและสวยงาม โดยลายทีนิยมนำมาปักได้แก่ ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายหน้าสิงห์ ลายประจายาม ลายดอก ลายเถา ลายกนกเปลว ช่างเขียนลายจะต้องผูกลายให้เข้ากับแบบของเครื่องละคร เช่น เสื้อ สนับเพลลา ห้อยหน้า ห้อยข้าง อินทรธนู กรองคอ รัตเศอว สุวรรณกระถอบ ผ้าห่มนาง ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกัน ผู้เขียนลายต้องใช้ความสามารถในการผูกลายให้ดูสวยงาม และสะดวกในการปัก วิธีทีนิยมใช้ในการปักลายหนูนคือ การปักทีบิด เส้นเกลียว ซึ่งอาจจะใช้เลื่อม เพชร ลูกปัด ปักประดับเพิ่มเพื่อเสริมความงาม ดัวอย่างขั้นตอนในการปักหนูน มีดั่งนี้

1.1 ซิงสะดิง ดัวผ้า ทีต้องการปัก ลอกลายลงบนผ้าหรือกระดาษลอกลายเนาลายกับผ้าทีต้องการปัก

1.2 ล้อมลายด้วยด้นช่อ ดัดด้นช่อตามลายทีลอกไว้บนผ้า

1.3 หนูนลายภายในลายทีล้อมด้นช่อไว้ให้นูนสูงเป็นหลังเต่า ด้วยดัวทีทำมาจากฝ้าย

1.4 ปักด้นโปร้ง หรือด้นมัน ด้นด้น ให้เหมาะสมกับลาย

1.5 แต่งลายให้ดูสวยงามยิ่งขึ้น ด้วยเลื่อม ลูกปัก เพชร พลอย เป็นต้น

2. การปักเดินเส้น เป็นการปักเดินเส้นบริเวณขอบ หรือปักลวดลายทีต้องการมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ช่างปักจะปักเดินเส้นในบริเวณขอบหลังจากทีปักลวดลายเสร้จเรียบร้อยแล้ว ดัวการใช้เส้นไหมสีต่าง ๆ หรือ ด้นเงิน ด้นทอง

3. การปักทีบิด เป็นการนำเส้นไหมปักลงบนผืนผ้าให้เกิดเป็นลวดลายตามทีได้ร่างแบบไว้ นิยมใช้ปักบนลวดลายทีขนาดไม่ใหญ่มาก

หากต้องการให้ลวดลายนูนขึ้นมามากกว่าปักด้นจะต้องปักหนูนด้านล่างก่อนแล้วจึงจะปักทีบิดลงไป เริ่มปักจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่งตามรูปร่างของลวดลาย

ถ้าในพื้นที่ทีกว้างจะปักขึ้นลงดัวมีเข็มทีละเส้น ๆ แล้วปักลงไปที่ละเส้นตอกันเพื่อเพิ่มความอ่อนช้อย เมื่อปักไหมแต่ละเส้นต้อ ๆ กัน เส้นไหมจะมีความละเอียดมากขึ้น ช่างปักจะไม่นิยมปักเส้นไหมในแนวขวางเพราะทำให้ลวดลายดูไม่พลิ้วไหวขาดความเป็นธรรมชาติ

4. การปักช่อย วิธีกรคล้ายคลึงกั้การปักทีบิดด้วยวิธีการปักไหมลงไปให้เต็มลวดลาย

จะมีความแตกต่างกันตรงทีการปักช่อยนั้นจะใช้กั้ลวดลายทีมีขนาดใหญ่และต้องการไล่สีสันของเส้นไหม โดยใช้ระยะการเดินเข็มสั้น ๆ จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง

ปักแบบสั้นยาวสลับกันไป นิยมปักไล่สีเส้นไหมจากโทนอ่อนไปโทเข้มทำให้ภาพทีปักออกมาดูมีชีวิตราวกับงานจิตรกรรม

5. การปักด้นเงิน ด้นทอง เป็นเทคนิคการปักเชิงช่างระดับสูงทีต้องใช้ความสามารถและใช้เวลานานในการปัก

ลวดลายทีปักด้วยด้นเงินด้นทองจะต้องใช้ความประณีตมากเพื่อให้ลวดลายมีความละเอียดกลมกลืนกันตลอดทั้งลวดลาย ซึ่งจะเป็นขั้นตอนทียากและต้องใช้ความอดทนในการปัก นิยมปักประดับร่วมกับวัสดุอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้น เช่น เลื่อม ลูกปัด ไหมกุ้ ปักแมลงทับ อัญมณีสีต่าง ๆ เป็นต้น

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

1. การสอบปฏิบัติ
2. การสอบสัมภาษณ์
3. รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ